

Dokumentumok Lukács György „rehabilitálásáért” (1966–1967)

PUBLICISZTIKA - LXV. évfolyam, 32. szám, 2021. augusztus 13.

Élete során közismerten sok konfliktusa volt Lukács Györgynek saját pártjával, a kommunista ideológiát hirdető KMP-vel, MKP-val, MDP-vel és MSZMP-vel. Az ellene irányuló támadások, rágalomhadjáratok, „perek”, kirekesztések a filozófus egzisztenciáját, tudományos munkáját, írásai nyilvánosságát és olykor életét is (1941, 1956–1957) fenyegették. A többszöri rehabilitációs kísérletek közül, amelyek a kommunista mozgalommal 1918 decembere óta kialakult együttműködését érintették, végül a legutolsó s eredményes „perújrafelvétel” 1967-ben, négy évvel a halála előtt realizálódott. Ambrus János, Kalmár Melinda, Lengyel András, Mesterházi Miklós, Ripp Zoltán, Standeisky Éva, Sziklai László, Urbán Károly, Zoltai Dénes és mások, legutóbb pedig Kardos András (Az etika partizánja, ÉS, 2021/23., június 4.) foglalkozott e viszonyal. Jóllehet néhány levél, illetve dokumentum napvilágot látott erről a történetről, ez idáig alig volt ismert az 1967-es rehabilitáció közvetlen előzménye, amely az 1956 után élesen Lukács-ellenes MSZMP-vezetők, mindenekelőtt Kádár János véleményét is korrekcióra készítette. Lukács György Az esztétikum sajátossága című monográfiájának nemzetközi sikere és magyar nyelvű megjelenése, valamint több publikációja nyomán két irodalomtörténész, Király István és Pándi Pál – akiknek irodalomesztétikai nézeteire is erősen hatott Lukács – hosszabb beszélgetéseket kezdeményezett Lukáccsal. Ezt követően tájékoztatták erről az őket előzetesen „mozgósító” pártvezetést, és elindították párttagsága helyreállításának politikai folyamatát. Mostanáig - tudomásom szerint - nem volt ismert a két dokumentum; a pártbeli döntés írott szövege igen, de az érthetőség érdekében ezt is közlöm.

A dokumentumokat Aczél György, Király István, Pándi Pál hagyatékából, illetve a Politikatörténeti Intézettől az Országos Levéltár MOL gyűjteményébe átvitt, digitálisan elérhető adatbázisból adom közre. Köszönöm, hogy Aczél György, Király István, Pándi Pál örökösei hozzájárultak a publikációhoz, és hogy Kántás Balázs hozzásegített a levéltár online adatbázisában való eligazodáshoz.

A történeti dokumentumok közléséhez általában nem szükséges alkalmat, netalán ürügyet találni, de ez a mostani publikáció egybeesik Lukács György halála 50., Király István születése 100. és Pándi Pál születése 95. évfordulójával. Ugyanakkor a Lukács és szellemi öröksége elleni direkt és indirekt - olykor egyenesen útszéli hangvételi - konzervatív és szélsőjobbboldali „vádemelések” most is folytatódnak hazánkban, miközben ismertsége és nemzetközi tekintélye az egész világon nő.